

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น
ช่างอุตสาหกรรม ของกรมอาชีวศึกษา ผู้วิจัยจะนำเสนอสรุปผลการวิจัยดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม
ของกรมอาชีวศึกษา ในกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในประเด็นที่เป็นเมตริก ระหว่าง
ตำแหน่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วม เรื่องหรือกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วม ปริมาณในการมีส่วนร่วมและ
วิธีการในการมีส่วนร่วม ในแนวดิ่ง กับกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในแนวนอน
ได้แก่ การวางแผน การประสานงาน การติดตามงาน การประเมินผล และการรายงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารการมีส่วนร่วม ในการจัดฝึกอาชีพ ช่างอุตสาหกรรม
ของกรมอาชีวศึกษา และแนวคิดทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล สภาพปัจจุบันและปัญหาที่ต้องการ ในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น
ช่างอุตสาหกรรม ในด้านการวางแผน การกำหนดนโยบาย โครงสร้างการบริหารความพร้อมและ
ความเหมาะสมของหลักสูตร ความร่วมมือในการจัดฝึกอาชีพ

2. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 ศึกษาขั้นตอนของการบริหารและกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ในการ
จัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม โดยเลือกคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และ
ประสบการณ์ทางการบริหาร ในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม จำนวน 5 คน โดยแบ่ง
ผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ผู้บริหารระดับสูงของกรมอาชีวศึกษา จำนวน 2 คน
- 2) ผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ จำนวน 2 คน

3) ผู้บริหารระดับสูงภาคเอกชน จำนวน 1 คน

ตอนที่ 3 นำข้อมูลจากตอนที่ 1 และ 2 มาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม โดยศึกษาว่าแต่ละขั้นตอนและกิจกรรมของการบริหารนั้น บุคคลใดควรมีส่วนร่วมบ้าง เรื่องหรือกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วมมีเรื่องใดบ้าง ปริมาณในการมีส่วนร่วม และวิธีการในการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการ เดลฟาย จำนวน 2 รอบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้แก่ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา รองอธิบดีกรมอาชีวศึกษา อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู และนายณรงค์ชัย ศิริรัตนมานะวงศ์ ผู้จัดการทั่วไป ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารกรมอาชีวศึกษา ผู้บริหารจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารส่วนภูมิภาค และผู้บริหารสถานประกอบการ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวนทั้งหมด 36 คน ประกอบด้วย

| | | |
|---|-------------|-------|
| ผู้บริหารระดับสูงกรมอาชีวศึกษา | จำนวน | 5 คน |
| ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง | จำนวน | 4 คน |
| ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา | จำนวน | 24 คน |
| ผู้บริหารสถานประกอบการ | จำนวน | 3 คน |
| | รวมทั้งสิ้น | 36 คน |

(รายชื่ออยู่ในภาคผนวก)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น สาขาช่างอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

ตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง

2.1 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามถึงโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสอบถาม

2.1 รวบรวมแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 36 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้วิธีการของเทคนิคเดลฟาย โดยกำหนดไว้ 2 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบแรก

รอบที่ 2 นำคำตอบจากรอบที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างเป็นคำถามในรอบที่ 2 ต่อไป โดยตัดคำซ้ำซ้อนและคงรูปความคิดเห็นเดิมไว้ ลักษณะคำถามนั้นสร้างเป็นกรอบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จากนั้นนำไปให้กลุ่มประชากรให้อันดับความสำคัญของข้อคำถามแต่ละข้อที่คิดว่าเป็นไปได้

รอบที่ 3 จากคำตอบรอบที่ 2 จะนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยมัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ ของแต่ละข้อคำถาม

การสร้างคำถามในรอบที่ 3 เช่นเดียวกับในรอบที่ 2 แต่ได้เพิ่มตำแหน่งค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบอีกครั้ง ในการตอบในรอบที่ 3 แต่ละคนจะทราบแนวคิดของกลุ่มในแต่ละข้อความและให้โอกาสทบทวนคำตอบของตัวเองและอาจเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ได้ ถ้ายังคงแสดงคำตอบเดิมให้แสดงเหตุผลประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามวิธีการเทคนิคเดลฟาย โดยดำเนินการ 2 รอบนำคำตอบซึ่งเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน(Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญมา หาแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย นำมาวิเคราะห์ คำนวณค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ สำหรับคำถามปลายเปิดใช้วิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นเพื่อที่จะนำไปประกอบการศึกษาแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้นและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรมของกรมอาชีวศึกษา ยังไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงานเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้นในปัจจุบันมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ กล่าวคือ เรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติในสถานศึกษา และเรียนทฤษฎีในสถานศึกษาและฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ

ตอนที่ 2 ศึกษาขั้นตอนหรือเรื่องของการมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้น ได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ทางการบริหารการจัดฝึกอาชีพ พบว่า

2.1 ขั้นตอนและกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ขั้นตอนที่มีความจำเป็นมี 5 ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมหรือเรื่องดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ ดำรวจความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน วิเคราะห์งานอาชีพ จัดทำหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาการฝึกอาชีพ กำหนดคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึก จัดเตรียมสถานที่ที่จะฝึก จัดบุคลากรเครื่องมือเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายและสิ่งอำนวยความสะดวก

ขั้นตอนที่ 2 การประสานงานจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ จัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพ ให้รับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการฝึกอาชีพ สนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อก่อให้เกิดระบบการฝึกอาชีพ เน้นประสานความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนา เพื่อหารูปแบบการฝึกอาชีพ

ที่เหมาะสม จัดให้มี แผนภูมิแสดงกระบวนการทำงานและโครงสร้างของงาน จัดให้นักเรียนฝึกงานตามสถานประกอบการ

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามงานจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ พัฒนาการฝึกให้ทันกับเทคโนโลยี ปรียุทธศาสตร์ในการดำเนินการฝึกอาชีพให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กำกับดูแลยุทธวิธีในการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการ และได้มาตรฐานการฝึก ติดตามการบริหารงานและงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมดูแลให้สิ่งอำนวยความสะดวก

ความแตกต่าง ๆ จัดให้มีการนิเทศกระบวนการฝึกอาชีพ มีการตรวจสอบผลงานของนักเรียน นักศึกษากับมาตรฐานการฝึกอาชีพ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ กำหนดการวัดผลโดยคำนึงถึงโครงสร้างของหลักสูตร วัตถุประสงค์และเป้าหมาย จัดให้มีการโอนหน่วยกิต เพื่อเชื่อมโยงได้ทุกหลักสูตร จัดสอบเทียบทักษะวิชาชีพโดยไม่ต้องเรียน ให้โอกาสสอบเทียบหน่วยกิตเพื่อเรียนต่อในระดับสูง ให้ผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอาชีพ ให้มีการทดสอบฝีมือในระหว่างการฝึกอาชีพเป็นระยะ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยสอบถามผลผลิต ผู้ใช้และผู้ผลิต

ขั้นตอนที่ 5 การรายงานการฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 6 เรื่อง คือ รายงานความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการศึกษาฝึกอาชีพ รายงานการดำเนินการเป็นระยะเพื่อแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ รายงานความก้าวหน้าให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกหลักฐานการทำงานเป็นระยะ รวบรวมข้อมูลในการทำงานตลอดโครงการ

2.2 ระดับของการบริหารการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม ได้จำแนกระดับออกเป็น 4 ระดับ คือ

2.2.1 ระดับกระทรวง

2.2.2 ระดับกรม

2.2.3 ระดับกอง

2.2.4 ระดับสถานศึกษา

2.3 บุคคลที่ควรมีส่วนร่วม ในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า การร่วมมือของบุคคลเป็นประโยชน์ทั้งผู้ใช้ ผู้ผลิต และผลผลิต ส่วนบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมนั้น ควรจะเกี่ยวข้องกันหลาย ๆ หน่วยงาน เพื่อประสานความคิดการทำงาน ระบบข้อมูล หรืออื่น ๆ โดยระบุผู้มีส่วนร่วม แบ่งออกได้ 4 กลุ่ม คือ

2.3.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง

2.3.2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา

2.3.4 ผู้บริหารสถานประกอบการ

ตอนที่ 3 สร้างรูปแบบแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

จากการศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า บุคลากรที่ควรมี ส่วนร่วมเรื่องหรือกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วม ปริมาณของการมีส่วนร่วม วิธีการในการมีส่วนร่วมของบุคคลในกระบวนการต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการจัดฝึกอาชีพ แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ

1.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือ ข้อที่ 1 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 6 ข้อ คือ ข้อที่ 2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

1.2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 3 ข้อ คือ ข้อที่ 1,3 และ 4 มัธยมศึกษาที่ 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 4 ข้อ คือ 2,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

1.3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา และผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือ ข้อที่ 1 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นมากอยู่ 6 ข้อ คือ ข้อที่ 2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

1.4 ผู้บริหารสถานประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือข้อที่ 4 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 6 ข้อ คือ 1,2,3,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

2. การประสานงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้น แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ

2.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง ควรมีส่วนร่วมในการประสานงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่วงอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 3 ข้อ คือข้อที่ 1,3 และ 5 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 4 ข้อ คือ 2,4,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

2.2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการประสานงาน จัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือข้อที่ 2 และ 3 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 5 ข้อ คือ 1,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

2.3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา และผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ควรมีส่วนร่วมในการประสานงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 7 ข้อ คือข้อที่ 1,2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

2.4 ผู้บริหารสถานประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการประสานงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 7 ข้อ คือข้อที่ 1,2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

3. การติดตามงานจัดฝึกอาชีพ แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ

3.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง ควรมีส่วนร่วมในการติดตามงาน จัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือข้อที่ 1 และ 2 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 5 ข้อ คือ 3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไปผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการติดตามงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 4 ข้อ คือข้อที่ 1,2,3 และ 7 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 3 ข้อ คือ 4,5 และ 6 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

3.3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา และผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ควรมีส่วนร่วมในการติดตามงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือข้อที่ 1 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 6 ข้อ คือ 2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

3.4 ผู้บริหารสถานประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการติดตามงานจัดฝึกอาชีพ

ระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มาก
 กอยู่ 7 ข้อ คือข้อที่ 1,2, 3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

4. การประเมินผลการจัดฝึกอาชีพ แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ

4.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 จัดฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้ม
 ที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือข้อที่ 1 และ 7 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้น
 ได้มากอยู่ 5 ข้อ คือ 2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

4.2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลจัด
 ฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่
 เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือข้อที่ 1 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่
 6 ข้อ คือ 2,3,4,5,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

4.3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา และผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ควรมี
 ส่วนร่วมในการประเมินผลจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุก
 ข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือข้อที่ 5 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป
 เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 6 ข้อ คือ 1,2,3,4,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

4.4 ผู้บริหารสถานประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผล จัดฝึกอาชีพ
 ระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรมมีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้
 มากที่สุดอยู่ 1 ข้อ คือข้อที่ 5 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากอยู่ 6 ข้อ
 คือ 1,2,3,4,6 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

5. การรายงานการจัดฝึกอาชีพ แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ

5.1 ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง ควรมีส่วนร่วมในการรายงานจัด
 ฝึกอาชีพระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่
 เกิดขึ้นได้ มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือข้อที่ 1 และ 4 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้น
 ได้มากอยู่ 4 ข้อ คือ 2,3,5 และ 6 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

5.2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการรายงานจัดฝึก

อาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 4 ข้อ คือข้อที่ 1,2,4 และ 6 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือ 3 และ 5 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

5.3 ผู้บริหารระดับสถานศึกษา และผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ควรมีส่วนร่วมในการรายงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 2 ข้อ คือข้อที่ 3 และ 6 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 4 ข้อ คือ 1,2,4 และ 7 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

5.2 ผู้บริหารสถานประกอบการควรมีส่วนร่วม ในการรายงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่างอุตสาหกรรม มีความเห็นสอดคล้องกันทุกข้อกระทง โดยเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 3 ข้อ คือข้อที่ 2,3 และ 6 มัธยมศึกษา 4.50 ขึ้นไป เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้มากที่สุดอยู่ 3 ข้อ คือ 1,4 และ 5 มัธยมศึกษา 3.50 – 4.49 ขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อ หาแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพ ระยะสั้นช่างอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงได้นำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มที่ได้จากการวิจัยมาอภิปรายดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ตำแหน่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วม

ในการวิจัย เรื่องนี้ได้แบ่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมไว้ 4 กลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มเป็นทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มที่ควรมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดมี 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าแผนกและคณะวิชา ที่ปฏิบัติอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งจะมีส่วนร่วมมากที่สุดในทุกกิจกรรม ทั้งนี้เพราะบุคคลในสถานศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติให้การฝึกอาชีพโดยตรง กลุ่มที่ 2 ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการกองที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการในระดับกอง จะมีส่วนร่วมรองลงมา เพราะทั้งนี้สถานศึกษาอยู่ภายใต้การดูแลของกองเจ้าสังกัด ผู้อำนวยการกองและนักวิชาการจึงมีส่วนร่วมในการบริหารเช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าหากบุคคลระดับกองไม่ให้การสนับสนุนด้วยแล้ว บุคคลในสถานศึกษาจะปฏิบัติงานได้ยากสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา แก้วส่อง (2531 : 26) และมัช สุขเอี่ยม (2535 : 83) ที่จัดแบ่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงโครงสร้างของการบริหารที่มีระดับลดหลั่นกันไป โดยคำนึงถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมที่จะขาดไม่ได้เป็นกลุ่มที่ 3 คือ ผู้บริหาร สถานประกอบการ ซึ่งมีส่วนร่วมมากเท่ากับผู้บริหารระดับกอง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของผู้บริหารสถานประกอบการ ที่หน่วยราชการควรแสวงหาความร่วมมือในการจัดฝึกอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หมวดที่ 4 ข้อที่ 6 เรื่องแนวทางการจัดการศึกษา โดยระบุว่า “ให้ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานการศึกษา หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และองค์กรเอกชน ประสานความร่วมมือและทรัพยากรระหว่างกันอย่างเป็นระบบและวิธีการต่าง ๆ

โดยปกติแล้วความร่วมมือที่สถานศึกษาต้องการก็คือ การขอรับการสนับสนุนทางการเงิน ความช่วยเหลือทางด้านเครื่องมือ เครื่องจักร วิทยากร หรือสิ่งที่ต้องการในรูปแบบอื่น ๆ จากสถานประกอบการ มีผลงานวิจัยเรื่อง ความช่วยเหลือของภาคเอกชนต่อหลักสูตรอาชีวศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติทางการเรียนการสอนวิชาชีพ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาขอบเขตของความช่วยเหลือ พบว่า ภาคเอกชนส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือด้านวิทยากร การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ สนับสนุนด้านเครื่องมือ เครื่องจักร และการให้ฝึกอบรม (Aguirre. 1993 : 2999-A) ในทางตรงกันข้ามสถานประกอบการก็หวังได้รับความช่วยเหลือจากสถานศึกษาในเรื่องการเตรียมแรงงาน (Kindred. Bagin and Gallagher. 1990 : 194) ซึ่ง สถานศึกษาและสถานประกอบการต่างมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยไม่คิดผลประโยชน์นั้นใครได้มากใครได้น้อย บางครั้งต้องยอมเสียเปรียบได้เปรียบบ้าง ความร่วมมือก็จะประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับสถานประกอบการมองความสำเร็จของ หน่วยงานของตนว่าส่วนหนึ่งมาจากสถาบันการศึกษาที่จะช่วยเตรียมแรงงานให้ทันและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการร่วมมือมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมมากที่สุดจะมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้บริหารระดับกอง และกลุ่มผู้บริหารระดับสถานประกอบการ

2. เรื่องหรือกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยปรากฏว่า เรื่องหรือกิจกรรมที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพ มีทั้งหมด 34 เรื่อง อยู่ใน 5 ขั้นตอนของกระบวนการบริหารดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ สำรวจความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน วิเคราะห์งานอาชีพ จัดทำหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาการฝึกอาชีพ กำหนดคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึก จัดเตรียมสถานที่ ที่จะฝึก จัดบุคลากรเครื่องมือเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายและสิ่งอำนวยความสะดวก

ขั้นตอนที่ 2 เรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการประสานงานจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ จัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพให้รับผิดชอบร่วมกัน ในกระบวนการฝึกอาชีพ สนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

เพื่อก่อให้เกิดระบบการฝึกอาชีพ เน้นประสานความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนา เพื่อหารูปแบบการฝึกอาชีพที่เหมาะสม จัดให้มีแผนภูมิแสดงกระบวนการทำงานและโครงสร้างของงาน จัดให้นักเรียนฝึกงานตามสถานประกอบการ

ขั้นตอนที่ 3 เรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการติดตามงานจัดฝึกอาชีพประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ พัฒนาการฝึกให้ทันกับเทคโนโลยี ปรัชญาทศศาสตรในการดำเนินการฝึกอาชีพ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กำกับดูแลยุทธวิธีในการสอนให้เป็นไปตามกระบวนการ และได้มาตรฐานการฝึก ติดตามการบริหารงานและงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ส่งเสริมดูแลให้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จัดให้มีการนิเทศกระบวนการฝึกอาชีพ มีการตรวจสอบผลงานของนักเรียน นักศึกษากับมาตรฐานการฝึกอาชีพ

ขั้นตอนที่ 4 เรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 7 เรื่อง คือ กำหนดการวัดผลโดยคำนึงถึงโครงสร้างของหลักสูตร วัตถุประสงค์และเป้าหมาย จัดให้มีการโอนหน่วยกิตเพื่อเชื่อมโยงได้ทุกหลักสูตร จัดสอบเทียบทักษะวิชาชีพโดยไม่ต้องเรียน ให้โอกาสสอบเทียบหน่วยกิตเพื่อเรียนต่อในระดับสูง ให้ผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอาชีพ ให้มีการทดสอบฝีมือในระหว่างการฝึกอาชีพเป็นระยะ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยสอบถามผลผลิต ผู้ใช้และผู้ผลิต

ขั้นตอนที่ 5 เรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการรายงานการฝึกอาชีพ ประกอบด้วยกิจกรรม 6 เรื่อง คือ รายงานความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการศึกษาฝึกอาชีพ รายงานการดำเนินการเป็นระยะเพื่อแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ รายงานความก้าวหน้าให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาและผู้ได้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกหลักฐานการทำงานเป็นระยะ รวบรวมข้อมูลในการทำงานตลอดโครงการ

จะเห็นว่าเรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในผลการวิจัย มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอาชีพทั้งสิ้น ทุกเรื่องมีความสัมพันธ์และเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ภายใต้ขั้นตอนของกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารการศึกษาอาจมีส่วนร่วมได้ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ภารกิจของการบริหารและกระบวนการบริหาร ซึ่งภารกิจหลักจะประกอบไปด้วยภารกิจย่อย ๆ สิ่งที่สำคัญคือ ต้องพิจารณาว่ามีเรื่องอะไรบ้างที่ควรมีส่วนร่วมในการบริหารภารกิจในการบริหารแต่ละเรื่องต้องการบุคคลที่มีส่วนร่วมแตกต่างกัน ส่วนจะเป็นภารกิจอะไรขึ้นอยู่กับงานหรือโครงการนั้น ๆ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2538 : 208)

ถ้าหากพิจารณาในรายละเอียดแล้ว กระบวนการฝึกอาชีพเน้นในทางปฏิบัติ ถ้าจะให้ได้ผลดีจะต้องมีการติดตามงาน การประเมินผล และการรายงาน อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในผลการวิจัยเรื่อง การศึกษากับงานอาชีพ ผลกระทบจากการศึกษา

ด้านอาชีพ ว่าการศึกษาด้านอาชีพทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อยู่ที่ยุทธศาสตร์และนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติ ถ้าจะให้ได้อย่างจริงจัง จำเป็นต้องสร้างระบบการติดตามงาน การประเมินผล และการประสานงาน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคนอื่น ๆ. 2538 : 322)

3. ปริมาณการมีส่วนร่วม

ปริมาณการมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมหรือเรื่องต่าง ๆ ตามกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การประสานงาน การติดตามงาน การประเมินผล และการรายงาน จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของกิจกรรมและความเกี่ยวพันของผู้มีส่วนร่วมสอดคล้องกับความเห็นของฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel. 1991 : 334) ที่ว่า ปริมาณการมีส่วนร่วมจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งจะมีมากน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้ทุกคนไม่อาจได้รับอำนาจได้ เท่าเทียมกัน ผลการวิจัย ส่วนใหญ่จะเน้นอยู่ที่สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการและผู้บริหารระดับแผนก/คณะวิชา ซึ่งมีส่วนร่วมปริมาณมากที่สุด และเช่นเดียวกับผู้บริหารสถานประกอบการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษามีความสำคัญที่สุดในการฝึกอาชีพระยะสั้น ซึ่งจะประกอบไปด้วย สถานศึกษา และ สถานประกอบการ สถานศึกษาจะต้องร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้จะต้องมีการกระจายอำนาจในการบริหาร ให้แก่สถานศึกษา จึงจะสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติได้ สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หมวดที่ 3 ข้อ 17 เรื่อง แนวนโยบายการศึกษาที่ว่า เกี่ยวกับการให้ปรับปรุงระบบการบริหารการศึกษา โดยการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและ สถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและจัดการภายในของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการศึกษาของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 21)

ส่วนระดับกองมีส่วนร่วมในปริมาณมากและมากที่สุดขึ้นอยู่กับกิจกรรม สำหรับระดับกรมบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมได้แก่ ผู้บริหารระดับกรมอาชีวศึกษา และผู้บริหารระดับกอง ซึ่งส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในปริมาณมาก นอกจากนั้นคือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะมีส่วนร่วมในปริมาณน้อย ที่เป็นเช่นนั้นกิจกรรมเน้นในทางปฏิบัติมากกว่าเป็นเรื่องนโยบายเป็นผลที่ทำให้บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นบุคคล ที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติมากกว่าบุคคลในระดับนโยบาย

ผลการวิจัยยังพบว่า กิจกรรมหรือเรื่อง สำรวจความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน การวิเคราะห์อาชีพ การจัดทำหลักสูตร และการจัดหาบุคลากร เครื่องมือเครื่องจักร ค่าใช้จ่าย ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ ระดับกรมมีส่วนร่วมมาก ส่วนในเรื่อง การกำหนด คุณลักษณะของผู้เข้ารับการศึกษา การจัดเตรียมสถานที่ที่จะฝึก ฯลฯ ระดับกรมจะมีส่วนร่วมน้อยกว่า ในทำนองเดียวกัน ในระดับกองจะมีส่วนร่วมมากที่สุดในกิจกรรมจัดทำหลักสูตร การกำหนด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาในการฝึก และจัดหาบุคลากร เครื่องมือ เครื่องจักร ค่าใช้จ่าย และสิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ เพราะระดับกองจะต้องกำหนดแนวทางในการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรในภาพรวมของสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด นอกจากนี้จะต้องจัดหาบุคลากร งบประมาณ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของสถานศึกษา สำหรับระดับสถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติจะ เกี่ยวข้องและดำเนินการทุกเรื่อง ส่วนใครจะร่วมมาก ร่วมน้อยขึ้นอยู่กับกิจกรรมแต่ละเรื่อง

มีข้อสังเกตว่า ผลการวิจัยระบุกิจกรรม 4 เรื่อง ที่ผู้บริหาร 3 ระดับ คือ กรม กอง และ สถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมมากที่สุด ดังนี้

1. จัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพ
2. สนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน
3. จัดให้มีการโอนหน่วยกิตเพื่อเทียบโอนได้ทุกหลักสูตร
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอาชีพ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทั้ง 4 เรื่อง เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการฝึกอาชีพ และแต่ละข้อ มีความชัดเจนอยู่ในตัว กล่าวคือ เรื่องแรก ลดการซ้ำซ้อนในการฝึกอาชีพ เรื่องที่สอง ขจัดปัญหา การขาดแคลนทรัพยากรในการฝึก เรื่องที่สาม เปิดโอกาสอย่างกว้างขวางสำหรับผู้สนใจที่จะฝึก อาชีพ และเรื่องที่สี่ จัดให้มีมาตรฐานการฝึกอาชีพ ทั้ง 4 เรื่องเน้นการขยายปริมาณและ คุณภาพ ควบคู่กันไป ซึ่งจะทำการฝึกอาชีพมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และในสภาพ ข้อเท็จจริงแล้ว ทั้ง 4 เรื่องจะเกิดขึ้นได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับ กรม กอง และสถานศึกษา จะทำเพียง ระดับใดไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายและปฏิบัติ ถ้าระดับกรม กอง ไม่ได้มีนโยบาย ร่วมกันแล้ว สถานศึกษาก็ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ในทำนองเดียวกันมีแต่นโยบายในระดับกรม กอง แต่ระดับสถานศึกษาไม่นำไปปฏิบัติก็ไม่สามารถเกิดผลเป็นรูปธรรมได้เช่นเดียวกัน

4. วิธีการในการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยปรากฏว่า วิธีการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรง ก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติงานรับผิดชอบ เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ส่วนการมีส่วนร่วมทางอ้อมเป็นลักษณะกรรมการหรือผู้แทน ซึ่งไม่ ว่าจะร่วมทางตรงหรือทางอ้อมจะมีภาระหน้าที่เหมือนกัน คือ ร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ

แต่ปริมาณจะแตกต่างกันไป ซึ่งการมีส่วนร่วมทางตรงนั้นมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าการร่วมทางอ้อม สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เฮบเดนและชอร์ (Hebden and Shaw. 1977 : 10-12) ที่แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะกรรมการ เป็นผู้มีส่วนร่วมและมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นเพียงกรรมการเท่านั้น การมีส่วนร่วมในลักษณะผู้แทน ทำหน้าที่ประสานงานกับ ผู้ปฏิบัติแต่การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติมีหน้าที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติโดยตรง จะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 2 แบบเป็นแบบที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยตรง และแบบมีส่วนร่วมทางอ้อม ซึ่งเป็นคณะกรรมการหรือผู้แทน การร่วมรับผิดชอบโดยตรงจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมกล้าคิดกล้าตัดสินใจมากกว่าผู้มีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกรรมการ หรือผู้แทนบุคคล เหล่านี้จะไม่กล้าตัดสินใจเพราะไม่มีอำนาจเด็ดขาด ลักษณะการมีส่วนร่วมแบบนี้เป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อม ในทำนองเดียวกัน กิลเบอร์ก (Gilberg. 1988 : 119) ได้วิจัยเจตคติที่มีต่อโปรแกรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์เจตคติที่มีต่อโปรแกรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมมีประโยชน์ต่อผู้บริหารในการบริหารบุคคล เพราะสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกในการบริหาร ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เป็นแกนหลักในการนำ และกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุน ซึ่งกลุ่มหลังนี้ กิลเบอร์ก มีความเห็นว่า เป็นการร่วมแบบไม่จริง (Myths Participative Management)

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นความจำเป็นจะต้องมีในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนจนครบวงจรการทำงาน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคนอื่น ๆ; 2538 : 303) เช่นเดียวกับแนวคิดนักปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก สนับสนุนการเรียนรู้และเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้วยการฝึกกำลังของชุมชน มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างชาวบ้านและวงการศึกษา เชื่อมโยง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เชื่อมโยงหน่วยงานของรัฐและเอกชน ประการที่ 2 ปฏิรูปการศึกษาพื้นฐาน โดยมุ่งจัดการศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม พร้อมทั้งจะปฏิรูปหลักสูตรและการบริหาร ส่งเสริมให้สถานประกอบการจัดอบรมและจัดการศึกษา เพื่อยกระดับทักษะแรงงานและความรู้พื้นฐานของแรงงาน โดยการจัดการศึกษานอกโรงเรียน (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2538 : 3-4) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดและทิศทางในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการโดยจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนไว้ 3 เรื่อง คือ เรื่องแรก ส่งเสริมสนับสนุนให้ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น เรื่องที่สอง กำหนดรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิรูประบบราชการและการบริหารงาน ในลักษณะแผนงานร่วมกันระหว่าง

หลายฝ่าย มีเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เรื่องที่สาม ปรับเปลี่ยนการวางแผนจากระดับสูง แต่เพียงอย่างเดียว ไปสู่แนวทางการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหาร ตลอดจนปฏิบัติ ตามแผนที่มาจากระดับล่าง ทั้งนี้เพื่อกระจายการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงไปสู่ ระดับภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชนมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการฝึกกำลังและความร่วมมือกันทุก ระดับทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

2538 : 15-17) สอดคล้องกับ งานวิจัยเรื่องนี้ที่เน้นกระบวนการบริหารการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ที่สถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และยังระบุให้สถานศึกษาร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนา การศึกษาให้มาก

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการศึกษา เพื่อหาแนวทางในการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการร่วมมือพบว่า การมีส่วนร่วมจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การวางแผน การเตรียมการที่เหมาะสม (Flisram, 1993 : 2008-A) และเมื่อทุกคนเกิดความเข้าใจ ในหลักความร่วมมือแล้ว ทุกคนจะร่วมมือร่วมรับผิดชอบกันเอง โดยไม่ต้องขอร้องหรือเชิญชวน จัดว่าเป็นความร่วมมือไปอีกระดับหนึ่ง ซึ่งถ้าเป็นไปได้ปัญหาจะน้อยลง และตรงกันข้ามการ ทำงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง แนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม มีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบที่เสนอไปใช้ ดังนี้

1. ตำแหน่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วม

ตำแหน่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมได้แบ่งบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมไว้ 4 กลุ่ม โดยแบ่งกลุ่ม เป็น

ทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้องกลุ่มที่ควรมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดมี 3 กลุ่มคือ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าแผนกและคณะวิชา ที่ปฏิบัติอยู่ในสถานศึกษาซึ่งจะมีส่วนร่วม มากที่สุด ในทุกกิจกรรม ทั้งนี้เพราะบุคคลในสถานศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติให้การฝึกอาชีพโดยตรง กลุ่ม ที่ 2 ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการกองที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการในระดับกอง จะมี ส่วนร่วมมาก กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารสถานประกอบการ จะมีส่วนร่วมในปริมาณมาก

2. เรื่องหรือกิจกรรมในการมีส่วนร่วม

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือเรื่องที่ควรมีส่วนร่วมในการวิจัย มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับ การจัดฝึกอาชีพทั้งสิ้น ทุกเรื่องมีความสัมพันธ์และเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ภายใต้ ขั้นตอนของกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน 34 กิจกรรม พบว่า ผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าแผนก และคณะวิชา และผู้บริหารสถานประกอบการ จะมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดทุกกิจกรรม ผู้อำนวยการกองและนักวิชาการในระดับกองมีส่วนร่วมในปริมาณมาก ผู้บริหารสถานประกอบการ มีส่วนร่วมในปริมาณมาก

3. ปริมาณการมีส่วนร่วม

ปริมาณการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษา และสถานประกอบการ จะมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดในทุกกิจกรรม ส่วนในระดับกรมและระดับกองจะมีส่วนร่วมมากและมากที่สุดขึ้นอยู่กับ กิจกรรม ส่วนหน่วยงานต่าง ๆ จะมีส่วนร่วมในปริมาณน้อย

4. วิธีการในการมีส่วนร่วม

จะเห็นได้ว่าวิธีการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรง คือ การเข้าไปปฏิบัติงานและรับผิดชอบ เพราะ เป็นหน้าที่โดยตรง ส่วนการร่วมทางอ้อมคือการเข้ามาเป็นคณะกรรมการหรือผู้แทน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การกำหนดขั้นตอนและกิจกรรมของการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม ในการวิจัยได้เสนอไว้ 5 ขั้นตอน และแต่ละตอนได้ระบุกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ถ้าต้องการทราบว่าบุคคลใดบ้างเข้ามามีส่วนร่วม ก็ควรระบุขั้นตอนและกิจกรรมให้ชัดเจน

1.2 การจัดกลุ่มบุคลากร ผลการวิจัยได้เสนอให้แบ่งบุคลากรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับกรมและระดับกอง กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับแผนกและคณะวิชา กลุ่มที่ 4 ผู้บริหารสถานประกอบการ การจำแนกบุคลากรเป็นกลุ่ม จะช่วยให้การมีส่วนร่วมของบุคลากรชัดเจน เพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก และมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของบุคคลในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ช่วงอุตสาหกรรม จึงแตกต่างกันไปด้วย

1.3 การแบ่งระดับการมีส่วนร่วม งานวิจัยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับกอง และระดับสถานศึกษา การแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ จะช่วยให้การจำแนกการมีส่วนร่วมของบุคลากรแต่ละกลุ่มชัดเจน และสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ เป็นไปตามนโยบายการบริหารการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น ที่เน้นให้จัดการ

อาชีวศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น และในขณะเดียวกันทุกระดับจะต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

1.4 ควรมีหน่วยงานในการฝึกอาชีพ มีลักษณะเป็นองค์กรกลาง กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนและมีเครือข่ายการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชน

1.5 แนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้ อาจจะนำไปใช้กับหน่วยงานอื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้น เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วยังสามารถนำข้อมูลและรูปแบบที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น

1.6 ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการฝึกอาชีพพระยะสั้นในระดับท้องถิ่นและชุมชนให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวโน้ม การฝึกอาชีพพระยะสั้นในระดับสถานศึกษา เอาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยให้อำนาจและการตัดสินใจในการฝึกอาชีพพระยะสั้นในระดับท้องถิ่น

2.2 ควรวิจัยเปรียบเทียบแนวโน้มการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกัน หรือสอดคล้องกัน เพื่อศึกษาแนวโน้มของหน่วยงานต่าง ๆ และนำส่วนที่ดีมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการฝึกอาชีพ

2.3 ควรวิจัยแนวโน้มการฝึกอาชีพหลักสูตรในระบบ และประเภทวิชาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากประเภทอุตสาหกรรม